

УДК 658:664.61

Дунда С.П.

Національний університет харчових технологій

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ХЛІБОПЕКАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ АР КРИМ

В статті розглянуто сучасний стан хлібопекарних підприємств АР Крим, визначено та систематизовано основні проблеми, які заважають їм розвиватися. Окреслено деякі шляхи щодо підвищення ефективності роботи хлібопекарних підприємств регіону.

Ключові слова: хлібопекарні підприємства, проблеми розвитку.

Dunda S.

PROBLEMS AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF THE BAKING ENTERPRISES OF CRIMEA

In article the current state of baking enterprises of Crimea is considered, the basic problems which prevent to develop them are defined and systematized. Some ways of increase of overall performance of the baking enterprises of region are designated.

Key words: baking enterprises, development problems.

Дунда С.П.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ХЛЕБОПЕКАРНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ АР КРЫМ

В статье рассмотрено современное состояние хлебопекарных предприятий АР Крым, определены и систематизированы основные проблемы, которые мешают им развиваться. Обозначены некоторые пути повышения эффективности работы хлебопекарных предприятий региона.

Ключевые слова: хлебопекарные предприятия, проблемы развития.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими та практичними завданнями. Виробництво хліба та хлібобулочних виробів є специфічним, складним та водночас необхідним, безперервним. Для розвитку хлібопекарним підприємствам потрібно обрати успішну стратегію, що вимагає визначення основних проблем та перспектив щодо їх функціонування.

Аналіз останніх джерел, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідженню питань щодо функціонування

хлібопекарних підприємств присвятили свої роботи Дейнеко Л.В. [2], Кирич Н.Б., Коваленко А.О., Купчак П. [2], Полінчик-Ярова Т.В. [5], Старшинська Л.В., Федулова І.В. [10] та інші. Актуальність даної статті обумовила постійна зміна умов діяльності хлібопекарних підприємств є однією з причин, яка змушує науковців та фахівців аналізувати стан хлібопекарних підприємств.

Цілі статті. Розглянути умови діяльності виробників хліба та хлібобулочних виробів в АР Крим, виявити основні проблеми та запропонувати можливі шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Постійний попит на хлібобулочну продукцію є важливою особливістю роботи хлібопекарних підприємств. Хлібопекарні підприємства АР Крим щоденно і безперервно забезпечують населення хлібом, хлібобулочними, кондитерськими та макаронними виробами. В 2009 р. хлібопекарні підприємства регіону реалізували продукції на 615,8 млн. грн. і забезпечили робочими місцями 3,8 тис. працівників. Аналіз динаміки розвитку хлібопекарних підприємств Криму показав, що питома вага їх виручки від реалізації продукції в загальному обсязі реалізованої продукції харчової промисловості, напоїв та тютюнових виробів збільшилась і в 2009 р. склала 11,9%.

Головною особливістю розвитку ринку хлібобулочних виробів останніх років є збереження тенденції концентрації та укрупнення виробництва. Це дозволяє виробникам оптимізувати логістику, прискорити реконструкцію підприємств, знизити собівартість продукції і підвищити прибутковість виробництва [5, с.8]. Ринок хлібобулочних виробів АР Крим контролюють в основному ЗАТ «Холдинг «Т і С» (ВАТ «Кримхліб», включає 7 підприємств; ТМ «Булкін») та ВАТ «Холдингова компанія «Хлібні інвестиції» (ТМ «Цар хліб»), що за підсумками 2009 р. займали відповідно перше та друге місця в рейтингу хлібопекарних лідерів за величиною чистого доходу [3, с.107]. Всього за період 2003-2009 рр. кількість хлібопекарних підприємств в регіоні скоротилась на 25,3% і в 2009 р. склала 56.

Основою економічного та соціального розвитку підприємства є чистий прибуток, постійне збільшення якого забезпечує зростання капіталу, фінансування виробництва, виплату

дивідендів, створення резервних фондів, задоволення соціальних і матеріальних потреб працівників підприємства. Проведений аналіз фінансових результатів діяльності хлібопекарних підприємств АР Крим показав нерівномірність отримання підприємствами фінансового результату: збитковими в 2009 р. були 25% підприємств із загальною сумою збитку 7,3 млн. грн., а 75% підприємств отримали прибутки в розмірі 1,7 млн. грн., що призвело до загального збитку хлібопекарних підприємств регіону в розмірі 5,6 млн. грн. (рис. 1). В результаті проведеного статистико-економічного аналізу виявлена тенденція до зростання прибутку в розрахунку на 1 прибуткове підприємство в середньому щорічно на 4,1 тис. грн., а також до збільшення збитку в розрахунку на 1 збиткове підприємство на 39 тис. грн. в період з 2003-2009 рр.

Рис. 1. Динаміка результативності хлібопекарних підприємств АР Крим в 2003-2009 рр.

Період з 2003-2009 рр. характеризується скороченням обсягів виробництва хлібобулочних виробів на півострові на 32,8%. Експерти пов'язують зниження обсягів виробництва хлібобулочних виробів із скороченням чисельності населення, зміною смаків споживачів, діяльністю малих підприємств з виробництва хліба, тінізації хлібного бізнесу внаслідок посилення тиску держави [8].

Фактором, що визначає рівень виробництва харчової продукції, є стан купівельної спроможності споживачів, оскільки зростання доходів населення сприяє зростанню споживання населенням харчових продуктів, і в свою чергу сприяє зростанню обсягів виробництва [9, с.63]. Рівень купівельної спроможності впливає і на рівень відповідності споживання раціональним нормам споживання продуктів харчування на 1 особу: в 2009 р. відбулось перевищення раціональної норми споживання хлібобулочних виробів на 12,9%. З причини певного розшарування населення для незаможної категорії важливими є так звані масові сорти хліба, отже великого значення набуває їх ціна. Населення з вищими доходами звертає увагу на якість хліба, задоволення особливих смакових потреб, упаковку. Вимоги різних категорій споживачів спонукають підприємства до диференціації продукції.

Аналіз динаміки доходів і витрат населення Криму показав, що, незважаючи на їх зростання в 4,1 рази, питома вага витрат на продукти харчування, напої та тютюнові вироби в 2009 р. склала 51,8%, тобто економічна доступність продуктів недостатня. Як показав світовий досвід, у Великій Британії кошук харчування займає близько 11% сімейного бюджету, Німеччині – 12,4%, Франції – 14,7%, Італії – 16,2% [4, с.54]. Рівень економічної доступності продуктів харчування впливає на раціональне харчування, розбалансованість якого призводить до погіршення здоров'я людей, зниження тривалості життя. Довгострокова тенденція до зростання доходів населення призводить до підвищення рівня харчування, зменшуючи залежність структури харчування від професії, місця проживання і рівня доходів.

На розвиток хлібопекарних підприємств суттєвий вплив мають виробники зерна, борошна, цукру, заготівельні організації, постачальники газу, електроенергії та води. В структурі собівартості виробництва хліба на борошно припадає близько 30%. Аналіз динаміки виробництва в АР Крим зернових та зернобобових

за період 2003-2009 рр. показав зростання в 2,5 рази, а виробництва борошна – в 1,3 рази. Незважаючи на достатню кількість борошна, його якість не може задовольнити потреби хлібопекарних підприємств: продовольча частка в зерновому збіжжі становить лише 10–12% [6]. Виробники зернових культур приділяють велику увагу збільшенню валового збору, а не якості зернових. Аграрії не зацікавлені продавати зерно для потреб хлібопекарних підприємств, оскільки зернотрейдери експортують зерно і здатні запропонувати виробникам кращу ціну за нього.

Для виробництва якісних продуктів харчування в достатній кількості підприємствам необхідно використовувати нові технології та обладнання. В роботі підприємств важливого значення набуває застосування ресурсо- та енергозберігаючих технологій. Однак, цьому не сприяє недалекоглядність керівництва та власників підприємств; неконкурентоспроможність вітчизняного обладнання порівняно з іноземним; фінансовий стан підприємств.

Гострою проблемою для хлібопекарних підприємств є дефіцит оборотних коштів, що обумовлює недоступність банківських кредитів. Основними причинами складного фінансового становища підприємств є: висока собівартість, затримки надходження коштів від торговельних мереж. При поверненні черствих хлібобулочних виробів на утилізацію виробникам торговельні мережі в 2009-2010 рр. повертали прострочену заборгованість хлібопідприємствам не через 3-5 днів, а через 30 і більше. Повернення черстої продукції, затримки платежів змушують хлібопекарні підприємства випускати продукцію з тривалим терміном зберігання, що йде всупереч смакам споживачів [1, с.44].

Хлібопекарні підприємства підвладні впливу державного регулювання ринку, насамперед, втручанню влади у питання ціноутворення, контролю торгових націнок, зобов'язанням випуску масових сортів хліба. В АР Крим межа рентабельності складала 5%, внаслідок такого регулювання в 2009 р. рівень збитковості хлібопекарних підприємств регіону склав мінус 1,25%. Велика кількість обмежень, в тому числі і з боку держави, робить хлібопекарну галузь інвестиційно непривабливою, особливо для іноземного інвестора.

Посилення конкурентної боротьби за споживача, постійна потреба у виведенні на ринок новинок – ці фактори зумовлюють припинення діяльності малоефективних підприємств. В Україні конкуренція носить регіональний характер: великі хлібозаводи борються за споживача, в основному, з дрібними виробниками. В цій конкурентній боротьбі невеликим підприємствам складно вижити, оскільки вони поступаються великим виробникам в логістиці, збутових мережах, не мають повного циклу виробництва. Натомість малі підприємства менше підвладні впливу факторів державного контролю якості продукції та регулювання ринку. Крупні виробники випускають більш якісну та дорожу продукцію, тому вони поступаються місцем на ринку найдешевшого низькоякісного хліба міні-пекарням. Оскільки міні-пекарні працюють на єдиному податку і не сплачують податок на додану вартість, вони можуть демпінгувати великих виробників, недобросовісно конкурувати з ними внаслідок випуску продукції низької якості.

Висновки. Аналіз основних проблем розвитку хлібопекарних підприємств АР Крим, причин зниження ефективності їх діяльності показав, що вони є аналогічними загальнонаціональним:

- недостатня кількість та якість сировинних ресурсів;
- недостатність фінансових та кредитних ресурсів;
- скорочення споживчого попиту, зміна смаків споживачів;
- застаріле обладнання та технології виробництва;
- висока собівартість продукції внаслідок неефективного використання ресурсів;
- недосконала законодавча та нормативно-правова база;
- недосконалість управління на підприємствах галузі;
- посилення конкуренції;
- неплатежі торговельних мереж;
- неналежний рівень державного контролю за якістю хлібобулочної продукції.

В перспективі вижити в складній економічній ситуації мають шанси підприємства, які будуть найбільш гнучкими до умов ринку. Обов'язковими для цього є якість, корисність, безпечність та цікавий асортимент продукції, в тому числі зменшення ваги виробів. Особливої уваги підприємствам необхідно приділити

пошуку та розробці нових ніш в низькому та середньому цінових сегментах.

Важливого значення для розвитку хлібопекарних підприємств АР Крим має оцінка їхніх конкурентних переваг, розробка заходів по їх створенню і закріпленню в довгостроковій перспективі. Для забезпечення конкурентних переваг потрібно [7, с.232]: підвищити ефективність розвитку сировинної бази; здійснити докорінне оновлення матеріально-технічної бази підприємств харчової промисловості на основі новітніх досягнень науки та технологій з дотриманням вимог світових стандартів; сприяти прискореному розвитку галузей машинобудування, що випускають технологічне обладнання, прилади контролю та вимірювання, фасувальне та пакувальне обладнання.

Список літератури

1. Акинфиева И. Хлебопеки Украины объединяются / Ирина Акинфиева // Продукты Ингредиенты. – 2010. - № 5. – с. 44-45.
2. Дейнеко Л. Развитие стратегического потенциала пищевой промышленности Украины / Л. Дейнеко, П. Купчак // Харчова і переробна промисловість. – 2009. - № 6. – с. 5-9.
3. Ковальчук А. Лидеры остались на десерт / А. Ковальчук // ИнвестГазета. ТОП-100 Рейтинг. – 2010. - № 2. – с.106-109.
4. Манзій І.Б. Про показники продовольчої безпеки країни / І.Б. Манзій // Економіка АПК. – 2009. - № 2. – с.51 – 56.
5. Полінчик-Ярова Т.В. Управління товарним портфелем підприємств хлібопекарної промисловості: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 / Т.В. Полінчик-Ярова. – К., 2010. – 20 с.
6. Продовольчо-фуражний хліб України. – Режим доступу: <http://www.ukragroportal.com/propoz/item.html?PropozRubID=1&Year=&NumID=&obl=&ItemID=1865&Page=40>
7. Сичевський М.П. Удосконалення організаційно-економічного механізму розвитку харчової промисловості України: монографія / Сичевський М.П. – К.: Науковий світ, 2004. – 374 с.
8. Татаренко Г.М. Не вольные хлеба / Галина Татаренко – Режим доступу: http://www.business.ua/articles/bread_market/2268/?sphrase_id=3887
9. Тарасюк Г.М. Потенціал підприємств харчової промисловості Житомирської області: основні тенденції та планування розвитку: монографія / Тарасюк Г.М. – Житомир: ЖДТУ, 2008. – 277 с.
10. Федулова І.В. Обґрунтування напрямів інноваційного розвитку підприємств хлібопекарної галузі: монографія / Федулова І.В. – К.: НУХТ, 2009. – 512 с.